

ΕΚΘΕΣΗ

Περί τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου “**World Science Forum**”, ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Λουκά Γ. Χριστοφόρου.

Τὸ συνέδριο “**World Science Forum**” ἔλαβε χώρα στὴ Βουδαπέστη στὶς 8-10 Νοεμβρίου, 2003. Τὸ θέμα του ἦταν «Γνώση καὶ Κοινωνία» (Knowledge and Society) καὶ ὁ σκοπός του ἡ προώθηση ἑνὸς γενικοῦ διαλόγου πάνω στοὺς νέους ρόλους τῆς γνώσης στὴν παγκόσμια κοινωνία καὶ στὶς διασυνδέσεις ἐπιστήμης, τεχνολογίας καὶ κοινωνίας.

Συμμετείχαν περισσότεροι ἀπὸ 400 προσκεκλημένοι συνέδριοι (ἐπιστήμονες, τεχνικοί, πολιτικοί, κοινωνιολόγοι, φιλόσοφοι, μάνατζερς, κ.λπ.) ἀπὸ 80 χώρες. Ἰδιαίτερα ἐνεργὸς ἦταν ἡ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, τῆς UNESCO, τοῦ ICSU, τῶν Ἀκαδημιῶν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, καθὼς καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου τῆς Οὐγγαρίας (πολλοὶ τῶν ὁποίων ζοῦν ἐκτὸς τῆς χώρας).

Οἱ σχέσεις γνώσης καὶ κοινωνίας εἶναι πολύπλοκες καὶ προϋποθέτουν ὀρισμὸ τοῦ ὅρου «γνώση» καὶ ὀλοκληρωμένη θεώρηση τῆς σύγχρονης κοινωνίας καὶ τῶν προβλημάτων της. Ἡ γνώση ξεπερνᾷ τὴν πληροφόρηση γιατί προϋποθέτει κατανόηση. Κάθε κοινωνία εἶναι κοινωνία γνώσης σύμφωνης μὲ τὴ δική της παράδοση. Ὑπάρχουν ἀσφαλῶς διαφόρων εἰδῶν γνώσεις. Ὡστόσο, ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση προωθείται σὲ βαθμὸ πού τείνει νὰ ἐξαλείψει τὴ γνώση τῶν προηγούμενων κοινωνιῶν καὶ νὰ ὀδηγήσει στὴν ἀντίληψη ὅτι εἶναι τὸ μόνο ἀποδεκτὸ εἶδος γνώσης.

Ἀρκετοὶ ὀμιλητὲς ἐτόνισαν τὴ σημασία τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τοῦ ἀνθρώπου, τῆς κοινωνίας, καὶ ἀναφέρθησαν στὶς σχέσεις τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ τὶς ἠθικὲς ἀξίες. Ἰδιαίτερα ὁμως συζητήθηκε ἡ χρῆση τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης γιὰ τὸ καλὸ τῆς παγκόσμιας κοινωνίας. Ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού θεωροῦν ὅτι μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ γνώση μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ ὅτιδήποτε καὶ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού φοβοῦνται μήπως γίνεῖ κάτι τέτοιο. Ὑπάρχουν ἀκόμα ἐκεῖνοι πού θεωροῦν ὅτι

σήμερα ή επιστημονική γνώση χωρίζει τους λαούς της γης στους πλούσιους του Βορρά και στους φτωχούς του Νότου.

Παρά τή δραματική πρόοδο της επιστήμης και τις νέες δυνατότητες των εφαρμογών της επιστημονικής γνώσης, ή σύγχρονη επιστήμη αντιμετωπίζει μία σκεπτικιστική κοινωνία με συνεχώς νέα έρωτήματα. Συνδέεται όλο και περισσότερο ή παραγωγή της επιστημονικής γνώσης με τή χρήση της. Η σύγκλιση της επιστήμης και της κοινωνίας σε ό,τι άφορά τους νέους ρόλους της γνώσης θεωρείται αναγκαία και προϋποθέτει τήν ύπαρξη πανανθρώπινων αξιών. Προϋποθέτει ακόμα τήν ύπευθυνότητα του επιστήμονα στην παραγωγή και στή χρήση της νέας γνώσης, και τήν άποφυγή «άκατάλληλης χρήσης της τεχνολογίας» (improper use of technology).

Γενικότερα, ή συζήτηση του θέματος «Γνώση και Κοινωνία» κάλυψε τις ακόλουθες περιοχές:

1. Γνώση και ποιότητα ζωής (Knowledge and the quality of life). Απαιτείται συνολική ύπευθυνότητα για να γεφυρωθεί τó χάσμα ανάμεσα στην επιστημονική γνώση και τήν κοινωνία, και τή χρήση της επιστημονικής γνώσης από τήν κοινωνία για τή βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Ως κύρια παραδείγματα αναφέρθησαν τά σύγχρονα επιτεύγματα των βιολογικών επιστημών, ή γονιδιακή ιατρική, ή πληροφορική, οί μεταλλαγμένες τροφές, κ.λπ.

2. Γνώση, περιβάλλον και ανάπτυξη (Knowledge, environment and development). Οί διασυνδέσεις περιβάλλοντος και κοινωνίας και ό ρόλος των κοινωνικών επιστημών είναι αναγκαίες προϋποθέσεις για τήν επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Επιβάλλεται έναρμόνιση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων και ή εξεύρεση λύσεων στα καυτά προβλήματα των κλιματικών αλλαγών, των φυσικών πόρων όπως ή ενέργεια και τó νερό, και των κοινωνικών πληγών όπως ή ανέχεια, ή πείνα, ή παιδική και μητρική θνησιμότητα, ή εξάπλωση του AIDS και της έλονοσίας. Τόσο οί επιβλαβείς όσο και οί ωφέλιμες επιπτώσεις των εφαρμογών της γνώσης έχουν πάρει σήμερα τεράστιες διαστάσεις σε αντίθεση με τó παρελθόν.

3. Επιστήμη και γνώση (Science and knowledge). Ριζικές αλλαγές επιβάλλονται σε ό,τι άφορά στην παραγωγή και στην όργάνωση της επιστημονικής γνώσης και στή σχέση της με τήν κοινωνία. Συζητήθηκε ή σχέση επιστήμης

και ήθδικής και διατυπώθηκε ή άποψη ότι οί ρίζες τής ήθδικής βρίσκονται βαθιά στους διαφοροποιημένους μικροπολιτισμούς τής γής.

4. Κοινωνία βασισμένη στή γνώση (Knowledge-based society). Ή έποχή τής περιορισμένης πρόσβασης στή γνώση έχει όριστικά ξεπεραστεί. Τήν άντικατάστησε σέ μεγάλο βαθμό ή γνώση με άυτοδιδασκαλία (self-education) και ή δυνατότητα πρόσβασης στα τεράστια κέντρα πληροφοριών σέ σχετικά μικρό χρόνο. Μία κοινωνία βασισμένη στή γνώση είναι μία κοινωνία συνεχούς εκμάθησης, δυναμισμού, πολιτιστικού και ύλικού έμπλουτισμού, και συνεχούς διαλόγου μεταξύ έπιστημονικής γνώσης και κοινωνίας. Πρέπει όμως ή έπιστήμη και ή έφαρμογή τής έπιστημονικής γνώσης νά παραμείνουν «άνθρώπινες» (human) διαδικασίες. Ή διατήρηση τής πολιτιστικής και γλωσσικής κληρονομιάς τών λαών άποτελεί ύποχρέωση και προϋποθέτει παγκόσμια ήθδική.

5. Τεχνολογία Πληροφόρησης (Information Technology). Ή επίδραση τής τεχνολογίας τής πληροφόρησης στήν κοινωνία είναι ιδιαίτερα σημαντική. Μαζί με τήν ποιότητα και τήν ποσότητα τής πληροφορίας, αλλάζει και ή γνώση μας στό πού βρίσκονται οί πληροφορίες και πού και ποιός τις διοχετεύει ή τις βλέπει. Σήμερα ένα ήλεκτρονικό μήνυμα (an e-mail) μεταβιβάζεται μέσω ενός άριθμού computers. Το ίδιο ήλεκτρονικό μήνυμα σταλμένο μισό δευτερόλεπτο άργότερα μεταβιβάζεται μέσω ενός έντελώς διαφορετικού συστήματος computers. Άύριο κανείς δέν θά γνωρίζει πώς μεταφέρεται μία πληροφορία ή πού βρίσκεται. Ή μετάβαση σέ μία κοινωνία βασισμένη στήν πληροφορία έμπεριέχει ήθδικές, νομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές δυνατότητες, αλλά και νομικά και ήθδικά προβλήματα και φόβους. Πιο κρίσιμη θά είναι άκόμα ή μετάβαση άπό μία κοινωνία βασισμένη στήν πληροφορία σέ μία κοινωνία βασισμένη στή γνώση. Αύτή ή μετάβαση άπαιτεί ύπεύθυνη παραγωγή και διάδοση τής γνώσης και σύνδεση τής γνώσης με τή συνείδηση.

6. Οικονομία βασισμένη στή γνώση (Knowledge-based economy). Ή γνώση σήμερα προωθεί τήν οικονομία. Ή ποιοτική και ποσοτική πρόσβαση στή γνώση και ή αξιοποίηση τής γνώσης διαχωρίζουν τις σημερινές κοινωνίες. Έπιβάλλεται έπομένως ή διευκόλυνση πρόσβασης στή γνώση και ή άναγκασία πρòς τούτο εκπαίδευση.

Τελικά, άξια προσοχής είναι τά άκόλουθα συμπεράσματα τού συνεδρίου.

- Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἐπιδρᾷ ὅλο καὶ περισσότερο στὴν κοινωνία καὶ ἡ κοινωνία ὅλο καὶ περισσότερο ἐγείρει τὶς δικές της ἀπαιτήσεις καὶ τοὺς δικούς της ὅρους.
- Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐπιστήμης δὲν νοεῖται χωρὶς τὶς ὑποχρεώσεις της.
- Οἱ κάτοχοι γνώσης, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπιστημόνων, ἔχουν ἠθικὴ εὐθύνη γιὰ τὴ γνώση τους.
- Ἡ ἐπιστῆμη ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιλύσει πολλὰ κοινωνικὰ προβλήματα, τῶν ὁποίων ὡστόσο ἡ λύση δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ χωρὶς τὴν ἐπιστῆμη.

Σὰς εὐχαριστῶ.